

6. Постанова Вищого Господарського суду України від 23.01.2008 р. у справі № 13/99.

7. Постанова Вищого Господарського суду України від 12.02.2007 р. № 55/14-06.

8. Синайский В. И. Русское гражданское право. – М.: Юрид. лит., 2002. – С. 343.

9. Ткачук А. А. Значення вини у відносинах за порушення договірних зобов'язань: автореф. дис. к.ю.н. 12.00.03. – Одеса, 2002.

10. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар / за ред. розробників проекту ЦК України. – К.: Істина, 2010. – С. 29-30.

11. Шершеневич Г. Ф. Учебник русского гражданского права. – М.: Статут, 2005. – С. 238.

Кисель А.С.

студентка,

Науковий керівник: Ільєва Н.В.

кандидат юридичних наук, доцент,

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ НОТАРІАЛЬНОГО ПОСВІДЧЕННЯ СПАДКОВОГО ДОГОВОРУ

Спадковий договір – це унікальний правовий засіб, який може задовольнити прагнення та потреби відчужувача майна. Однак на даний час в Україні існує низка проблем, що обумовлені внутрішньою суперечністю норм, які регламентують даний інститут, та їх застосуванням на практиці.

Обрана тема є актуальною, оскільки на сьогодні відсутня усталена судова практика, що відображала б динаміку спадкового договору, а у нотаріальній практиці залишилось багато проблем, пов'язаних з укладенням, розірванням та контролем за виконанням вказаного правочину.

Дослідженню особливостей нотаріального посвідчення спадкових договорів приділили увагу такі науковці та практики, як Т.В. Курило, О.Є. Кухарев, О.В. Нестерцова-Собакар, Н.В. Філик, Н.П. Шама та ін. На дисертаційному рівні вказана проблема досліджувалась В.А. Чуловським.

Особливості нотаріального посвідчення спадкового договору закріплені у главі 90 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) [1] та главі 2 розділу II Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України (далі – Порядок), затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 22.02.2012 № 296/5 [2]. Так, відповідно до ст. 1302 ЦК України за спадковим договором одна сторона (набувач) зобов’язується виконувати розпорядження другої сторони (відчужувача) і у випадку його смерті набуває право власності на майно відчужувача [1].

Певні особливості притаманні нотаріальному посвідченню спадкового договору, відчужувачем у якому виступає подружжя.

Статтею 1306 ЦК України та п. 8.6. Порядку передбачено, що предметом спадкового договору може бути майно, яке належить подружжю на праві спільної сумісної власності, а також майно, яке є особистою власністю будь-кого з подружжя. При цьому сторони можуть встановити в договорі, що у випадку смерті одного з подружжя спадщина переходить до другого, а в разі смерті другого з подружжя до набувача [1; 2].

Зазначимо, що для укладення спадкового договору одним із подружжя щодо майна, яке належить до спільної сумісної власності, обов’язково необхідно отримати згоду другого з подружжя. Відповідна згода повинна бути нотаріально посвідченою шляхом власноручного підпису подружжя на спадковому договорі або додаватись у вигляді нотаріально посвідченої заяви до договору.

Окремо необхідно підкреслити, що майно, яке є предметом спадкового договору, не входить до складу спадщини, а тому не може переходити у власність другого з подружжя в порядку спадкування. Після смерті одного з них спільна сумісна власність перестає існувати, і право власності на частку у спільному майні того з подружжя, хто помер раніше, виникає у набувача, що зумовлює виникнення між другим з подружжя та набувачем спільної часткової власності на майно, визначене у договорі. Отже, набувач після смерті одного з подружжя може вимагати виділу йому такої частки в натурі, а нотаріус зобов’язаний зняти заборону відчуження з майна, яке визначене в договорі, і накласти її на майно, яке стало особистою приватною власністю другого з подружжя і яке після смерті останнього перейде до набувача. Після смерті другого з подружжя набувач стає власником всього майна [3, с. 120–121].

Не менш важливою проблемою на сьогодні є здійснення нотаріусом контролю за виконанням спадкового договору. Згідно з ч. 3 ст. 1207 ЦК України відчужувач може призначити особу, яка буде здійснювати контроль за виконанням спадкового договору після його смерті. За її відсутності контроль за виконанням даного договору повинен здійснювати нотаріус за місцем відкриття спадщини [1].

Як вдало зазначає В. А. Чуловський, в такому разі постає питання, який нотаріус контролюватиме виконання спадкового договору, якщо діяльність нотаріуса, що посвідчував спадковий договір, припинено, та чи покладається на іншого нотаріуса обов'язок здійснювати контроль за виконанням спадкового договору [4, с. 161].

Звернемо увагу також на те, що, як правило, в межах одного нотаріального округу відповідну діяльність здійснюють кілька нотаріусів, а тому виникає питання, який саме нотаріус уповноважений здійснювати контроль [5].

Вважаємо, що доцільним в такому випадку є виконання відповідних обов'язків тим нотаріусом, який посвідчував спадковий договір, а не нотаріусом за місцем відкриття спадщини, зважаючи на те, що спадкові відносини в даному випадку не виникають.

До того ж, національним законодавством не встановлено механізму здійснення контролю нотаріусом. Вказана функція є специфічною та не властивою нотаріальній діяльності. У зв'язку з наведеним постають питання меж такого контролю, оскільки у набувача за договором вже виникло право власності на майно; оплати за його здійснення та ряд інших.

Науковець С.В. Куліцька притримується точки зору, що, з урахуванням специфіки здійснення нотаріальної діяльності, контроль з боку нотаріуса повинен полягати виключно у спостереженні за діями або бездіяльністю набувача за договором без надання останньому жодних вказівок. Набувач з метою підтвердження здійснення покладених на нього обов'язків може подавати відповідні рахунки, довідки, квитанції та інші документи, які відображають здійснені ним витрати [6, с. 399].

А.В. Сегенюк вказує на те, що в сучасних умовах контроль за виконанням набувачами спадкових договорів не здатний забезпечити виконання ними своїх обов'язків, оскільки нотаріус не може обмежити правомочності набувача. Автор пропонує закріпити на законодавчому рівні право нотаріуса вимагати від набувача доказів, які підтверджували б вчинення ним необхідних дій згідно з договором [7, с. 51].

Ми підтримуємо наведену думку та вважаємо, що таке положення сприятиме належному виконанню набувачем своїх обов'язків.

Згідно з п. 8.9. глави 2 розділу II Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України після смерті відчужувача нотаріусу повертається документ, що посвідчує право власності на нерухоме майно, який приєднується до примірника спадкового договору, що зберігається у справах нотаріуса [2]. Постає питання стосовно того, як повинен діяти нотаріус, якщо такий документ втрачений або знищений. До того ж відчужувач під час дії спадкового договору не позбавляється можливості укладати правочини, які не мають наслідком перехід права власності на майно за спадковим договором, наприклад договір оренди. Для цього постає необхідність в наявності у відчужувача правовстановлюючого документа на майно [6, с. 398–399].

Підсумовуючи вищевикладене, ми можемо стверджувати, що нотаріальна практика, пов'язана з посвідченням спадкових договорів, набуває все більшого значення. Відповідні норми потребують подальших роз'яснень та досліджень з боку науковців і практиків та деталізації з боку законодавця, зокрема стосовно здійснення контролю за виконанням спадкового договору, укладення такого договору подружжям тощо. З огляду на наведене, пропонуємо закріпити на законодавчому рівні: 1) необхідність здійснення контролю за виконанням спадкового договору нотаріусом, який його посвідчував, а не нотаріусом за місцем відкриття спадщини; 2) обов'язок набувача подавати нотаріусу документи, які могли б підтвердити належне виконання ним такого договору; 3) положення про те, що нотаріус не повинен зберігати правовстановлюючий документ на майно, яке є предметом спадкового договору.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 17.04.2019).
2. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України : Наказ Міністерства юстиції України від 22.02.2012 № 296/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12> (дата звернення: 17.04.2019).
3. Шама Н.П. Проблеми правового регулювання спадкового договору. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2014. № 2. С. 115–122.
4. Чуловський В.А. Правове регулювання спадкових відносин в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Івано-Франківськ, 2018. 225 с.

5. Посвятенко Ю.Д. Договір довічного утримання та спадковий договір. Роль нотаріуса в захисті прав та інтересів громадян. 2017. URL: https://protocol.ua/ua/dogovir_dovichnogo_utrimannya_ta_spadkoviy_dogovir_rol_notariusa_v_zahisti_prav_ta_interesiv_gromadyan/ (дата звернення: 17.04.2019).

6. Куліцька С.В. Проблемні питання сутності та забезпечення виконання спадкового договору. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 2. С. 396–400.

7. Сегенюк А.В. Спадковий договір: поняття, характеристика, особливості. *Часопис цивілістики*. 2017. Вип. 25. С. 49–53.

Красюк К.О.

студентка,

Донецький національний університет

КОМУНІКАТИВНІ АСПЕКТИ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Робота адвоката є багатогранною та всебічно наповненою спілкуванням з різними людьми (клієнтами, підзахисними, прокурорами, суддями тощо). Тому спілкування є дуже важливим та невід'ємним атрибутом адвокатської діяльності, а комунікативні навички повинні бути розвинені у кожного, хто хоче стати адвокатом.

Про наявність спілкування у всіх сферах адвокатської діяльності можна зробити висновок з аналізу її видів, перелічених у ст. 19 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [1], а саме:

1) надання правової інформації, консультацій і роз'яснень з правових питань, правовий супровід діяльності юридичних і фізичних осіб, органів державної влади, органів місцевого самоврядування, держави;

2) складення заяв, скарг, процесуальних та інших документів правового характеру;

3) захист прав, свобод і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру, а також особи, яка притягається до адміністративної відповідальності під час розгляду справи про адміністративне правопорушення;

4) надання правової допомоги свідку у кримінальному провадженні;